

Varhainen mukaantulo syventää kasvatuskumppanuutta

Aaltonen Kati, Sotaniemi Elina, Kuure Marja

11.1.2017 ::

Metatiedot

Nimeke: Varhainen mukaantulo syventää kasvatuskumppanuutta

Tekijä: Aaltonen Kati; Sotaniemi Elina; Kuure Marja

Aihe, asiasanat: dialogisuus, ehkäisevä sosiaalityö, kasvatuskumppanuus, perheneuvonta, perhetyö, varhaiskasvatus, varhainen tuki, vuorovaikutus

Tiivistelmä: Artikkelin pohjautuu Kati Aaltosen ja Elina Sotaniemen sosionomin (AMK) opinnäytetyöhön, jossa tutkittiin lastentarhanopettajien kokemuksia varhaisesta mukaantulosta vanhempien kanssa eräällä oululaisessa päiväkodissa. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita perheiden hyvinvoinnista ja siitä, miten varhaiskasvatusyksikössä käytännössä voidaan sitä edistää.

Tutkimus oli laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, joka toteutettiin kahdessa ryhmähaastattelussa. Tutkimukseen osallistui neljä lastentarhanopettajaa.

Aineistosta nousivat esille erityisesti yhteistyön rakentaminen vanhempien kanssa, rinnalla kulkeva yhteistyö, vanhempien kohtaaminen ja siihen olennaisesti liittyvät vuorovaikutustaidot sekä omien tunteiden tiedostaminen perheiden kohtaamisessa. Tutkimuksen johtopäätös oli, että varhainen mukaantulo ja kasvatuskumppanuus kietoutuvat yhteen; välillä on haastavaa erottaa niiden väliset suhteet. Varhainen mukaantulo osana kasvatuskumppanuutta on ongelmia ehkäisevä ja myönteinen. Kasvattaja tarjoaa ammattilaisten kokemustiedon ja ammatillisen ohjauksen lisäksi vertaistukea ja uusia toimintatapoja kokeiltavaksi vanhemmille perheiden yksilöllisyyttä kunnioittaen.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2017-01-11

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016122231684>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Aaltonen, K., Sotaniemi, E. & Kuure, M. 2017. Varhainen mukaantulo syventää kasvatuskumppanuutta. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 1. Hakupäivä 11.1.2017. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016122231684>.

Varhainen mukaantulo kasvatuskumppanuudessa on sosiaalinen investointi. Se on sijoittamista riskien ehkäisyyn ja tilanteisiin, joihin vaikuttamisesta lasten kasvatusympäristössä pitkällä aikavälillä on kokemustietoa.

Lasta kasvattavat omien vanhempien lisäksi ammattikasvattajat, kun lapsen elämänpiiri laajentuu kodista päiväkoteihin tai perhepäivähoitoon. Tällöin on tullut tavaksi puhua kasvatuskumppanuudesta, koska vastuu ja tavoitteet koetaan yhteisiksi. Lämsän [1] mukaan kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan lapsen kasvun ja kehityksen sekä oppimisen tukemista yhteisillä tavoitteilla ja sitoutumisella vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kesken. Nykyään kasvatuskumppanuudessa vanhempien osallistumista ja osallisuutta korostetaan enemmän. Kasvatuskumppanuus edustaa ensisijaisesti molemminpuolista luottamusta, sitoutumista ja keskinäistä kunnioitusta sekä neuvottelu- ja sopimussuhdetta, jossa ammattilainen pyrkii arvostamaan vanhempien arvoja ja asenteita ja rakentamaan yhteisymmärrystä. Kasvatuskumppanuus koostuu kuuntelemista, kunnioittamista ja dialogisuutta painottavasta vuorovaikutuksesta.

Varhainen mukaantulo on asiakaslähtöinen ja avoin tapa toimia, jossa voidaan olla esimerkiksi perheen mukana ja tukena niin sanotussa normaalissa kasvussa ja kehityksessä sekä ottaa huomioon lapsen mahdolliset erityistuen tarpeet. Mukaantulo ei ole asiantuntijalähtöinen ja -korosteinen ihmisten elämään puuttuva toimintamuoto, vaan myönteinen ehkäisevä työote. Toimintatapa sisältää matalan kynnyksen, mahdollistamisen ja välittämisen eli työtä ihmisten kanssa inhimillisesti. Inhimillisessä työssä korostuvat voimakkaasti eettisyys, ihmisen ymmärtäminen, halu auttaa ja tukea mahdollisissa tilanteissa asiakkaan subjektiivista kunnioittaen ja arvostaen. Kyseessä on työmuoto ihmiseltä ihmiselle. [2]

YK:n sosiaalisesti kestävä kehitys kriteereitä sovellettuna varhaiskasvatukseen ovat yhteisöllisyys ja osallisuus. Ne merkitsevät yhteisöllisten menetelmien tuleamista keskiöön ja varhaiskasvatuksen palvelujen ja toiminnan radikaalia demokratisoitumista asiakkaiden itse määrittelemiksi ja yhdessä tuotetuiksi. [3]

Vanhempien osallistaminen

Sosiaalialan opiskelijat ovat muiden kansalaisten tavoin huomanneet ekosysteemiin ja yhteiskunnalliseen murrokseen liittyvät maailmanlaajuiset yhteiset ongelmat, joihin tarjotaan lääkkeeksi yhteisvastuuta ja osallisuutta. Siksi artikkelin taustalla olevan opinnäytetyön haluttiin olevan ekososiaalista siirtymää tukevaa tiedontuotantoa varhaiskasvatuksen käyttöön ja yhteistyöhön.

Varhainen mukaantulo on sosiaalinen investointi. Se on investoimista riskien ehkäisyyn eli sellaisiin elämäntilanteisiin, jotka tuottavat eniten kustannuksia ja kärsimyksiä pitkällä aikavälillä ja joihin vaikuttamisesta on kokemustietoa. Kansalaiset voivat olla osallisia asioissaan, ja heidän kokemusasiantuntuun voidaan arvostaa osallistamalla heitä lisää. Yhteiskunnassa on meneillään muutos kohti uusia demokratiamuotoja. Hyvä lähtökohta olisi kuulla niitäkin lapsiperheitä, joita osallistuminen perinteiseen äänestykseen ei jaksakaan kiinnostaa. Kansalaisten osallisuutta ja osallistamista yhdistävää politiikkaa kutsutaan osallisuuspolitiikaksi. (Osallisuuspolitiikkaa on käsitellyt laajasti esim. [4]). Kasvatuskumppanuus on jo kauan ollut osallisuuspolitiikan alue, mutta samalla alue, jossa osallisuutta ei ole viime kädessä helppo toteuttaa. Varhainen mukaantulo lieventää tuen ja kontrollin ristiriitaa. Se ottaa huomioon sosiaalisten ongelmien rakenteellisen yksilöllistämisen vaikeudet ja asiakkaiden elämäntilanteiden rajoitukset.

YK:n sosiaalisesti kestävä kehityksen kriteereitä on myös haavoittuvimpien ryhmien ensisijaisuus. Opinnäytetyössä tutkittu toiminta merkitsee yhteiskunnan vastuunottoa priorisoinnissa. Heikoimpia tuetaan hyödyntämään mahdollisuuksiaan ja heidän toimintakykyään vahvistetaan. [5] Tutkimus oli laadullinen. Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, joka toteutettiin kahdessa ryhmähaastattelussa. Tutkimukseen osallistui neljä lastentarhanopettajaa eräästä oululaisesta varhaiskasvatusyksiköstä.

Mitä vahvistetaan, vahvistuu

Varhainen mukaantulo -käsite tuli esille aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen perehdyttäessä. Arnkilin ja Seikkulan [5] kirjoittamassa julkaisussa oli ehdotettu termille varhainen puuttuminen muita ilmaisuja, kuten varhaista tukemista ja varhaista mukaantuloa. Tässä tutkimuksessa ajateltiin varhaista mukaantuloa osana kasvatuskumppanuutta, jonka vuoksi rajattiin puuttumisen perspektiivi pois. Varhainen mukaantulo poistaa ylhäältäpäin tietävän ja arvottavan ohjailun sävyn kasvatuskumppanuudesta. Tutkimuksessa haluttiin tuoda esille kokemustietoa syvästä kasvatuskumppanuudesta ja vanhempien rinnalla kulkemisesta arjessa niin hyvinä kuin haastavinakin hetkinä. Kasvatuskumppanuus käsitteenä on käytössä monessa varhaiskasvatusyksikössä, mutta kuinka syvää vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on? Ehkäisevä, rinnalla kulkeva ja tasavertainen yhteistyö on merkittävä voimavara niin vanhemmille kuin kasvattajillekin. Tällöin ainutkertaisuus ja erilaisuuden suvaitseminen ovat tärkeässä osassa. On olennaista, että periaatteita ohjaa perheen hyväksyvä ja ymmärtävä kohtaaminen sekä hyvien asioiden löytäminen silloinkin, kun niitä on haastavaa nähdä. Se, mitä vahvistetaan, vahvistuu.

Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita perheiden hyvinvoinnista ja siitä, miten varhaiskasvatusyksikössä käytännössä voidaan sitä edistää. Aihe on ajankohtainen, koska tämänhetkisen hallituksen kärkihankkeeseen sisältyviä tavoitteita ovat lasten ja perheiden hyvinvointi ja perheiden omien voimavarojen vahvistaminen. Painotuksia on asetettu ongelmien ehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja ihmisten osallistumisen vahvistamiseen. [6] Uudessa varhaiskasvatuslaissa korostetaan myös yhdessä toimimista ja vanhemmuuden tukemista kasvatustyössä ([7], §2).

Miten varhainen mukaantulo toteutui?

Opinnäytetyön aineistosta nousivat esille erityisesti yhteistyön rakentaminen vanhempien kanssa, rinnalla kulkeva yhteistyö, vanhempien kohtaaminen ja siihen olennaisesti liittyvät vuorovaikutustaidot sekä omien tunteiden tiedostaminen perheiden kohtaamisessa. Kasvattajan on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että liiallinen omien tunteidensa julkituominen perheiden kohtaamisessa tai liiallinen ymmärtäminen ja samastuminen vaikeuttavat vuorovaikutussuhdetta vanhempien kanssa. Kukaan ei voi päästä täysin toisen tunnemaailmaan sisälle. Hyvän yhteistyön luomisen tarkoituksena on, että vanhemmat voivat tulla kertomaan kasvattajalle niin pienistä kuin isoistakin asioista. Kasvatuskumppanuuden tukijaloiksi koettiin perheiden kuunteleminen, empatia ja avoin vuoropuhelu, jossa vanhemmille annetaan lupa olla välillä väsynyt, vihainen, ärtynyt tai mitä tahansa *riittävään* vanhemmuuteen kuuluvaa. Tällöin kasvattajan ymmärrystä ja herkkyyttä tarvitaan ottamaan tilanne huomioon.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tarpeeksi hyvän vanhemman tarkistuslistan [8] mukaan riittävään vanhemmuuteen sisältyvät rakastaminen ja hoivaaminen sekä kasvattaminen ja rajoittaminen. Lapsen perustarpeet, kuten uni, ravinto, lepo ja suoja, tulevat tyydyttyä. Riittävän hyvä vanhempi osaa huolehtia sekä omasta että lapsensa hyvinvoinnista. Lasta arvostetaan sellaisenaan, kuin hän on. Tärkeintä on, että yrittää parhaansa. Vanhemmuutta vahvistetaan myönteisellä palautteella sekä huomaamalla vanhempien vahvuudet. Vahvuuksien löytäminen ihan pienistäkin asioista on toisinaan merkityksellistä vanhemmille. Vanhempien ei tarvitse olla täydellisiä kasvattajaa varten, vaan kasvattajan edessä saa olla itsenään.

Rinnalla kulkeva ja tasavertainen yhteistyö sekä perheiden ainutkertaisuus korostuivat oululaisessa varhaiskasvatusyksikössä tehdyissä haastatteluissa, ja erilaisuuden suvaitseminen nähtiin merkittävänä osana työtä. Perheet kohdataan juuri sellaisina, kuin ne ovat, ottaen huomioon niiden voimavarat ja tarpeet

yksilöllisesti. Kasvattajien vuorovaikutustaidot mahdollistavat hyvän yhteistyön. Osalla kasvattajista on sisäsyntyisesti empaattinen tapa kohdata ihminen ihmisenä, toisten on sitä opettelemalla opeteltava, koska erilaisia tilanteita voidaan katsoa joko huolen ja haasteen näkökulmasta tai havaita eteenpäin vievät vahvuudet. Yksi haastateltavista kasvattajista korosti, ettei kenenkään tarvitse tuntea olevansa huono vanhempi, vaan aito ihmisyyden hyväksyminen jo sinänsä voi vahvistaa vanhemmuutta. Perheiden hyvinvointia edistetään niin vanhempien kuin lastenkin itsetuntoa vahvistamalla. Lapsen onnistumisista iloitaan yhdessä vanhempien kanssa. Kun on suruja, kasvattajat tukevat.

Tutkimuksen johtopäätös oli, että varhainen mukaantulo ja kasvatuskumppanuus kietoutuvat yhteen ja välillä on haastavaa erottaa niiden väliset suhteet. Varhainen mukaantulo on antaumuksellista ja toimivaa kasvatuskumppanuutta, jossa korostuu vanhempien rinnalla kulkeminen perheen kanssa arkisissa asioissa. Kaiken lähtökohtana ovat hyvinvoivan lapsen hyvä ja toimiva arki varhaiskasvatuksessa ja se, miten aikuiset voivat yhdessä tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Varhainen mukaantulo on kasvattajan arjen työtä, jossa hän tekee havaintoja lapsesta sekä niiden pohjalta toteuttaa tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Kasvattajat ovat vastuussa kasvatuskumppanuuden rakentamisesta, mutta perhe itse määrittää kasvatuskumppanuuden syvyyden.

Varhainen mukaantulo osana kasvatuskumppanuutta on ongelmia ehkäisevä ja myönteinen. Se sisältää matalan kynnyksen palvelua ja välittämistä eli työtä ihmisten kanssa inhimillisesti. Kasvattaja tarjoaa ammattilaisten kokemustiedon ja ammatillisen ohjauksen lisäksi vertaistukea ja uusia toimintatapoja kokeiltavaksi vanhemmille näiden yksilöllisyyttä kunnioittaen ja arvostaen. Kasvattajan aito kiinnostus kasvatusyhteistyöhön vanhempien kanssa voi mahdollisesti jopa ehkäistä kriisejä.

Asiantuntemus parhaaseen käyttöön

Kunnissa on tehtävä uudistuksia, joiden avulla varhaiskasvatuksen asiantuntemus saadaan parhaaseen mahdolliseen käyttöön. Varhaiskasvatuksen sosionomeilla on paljon ehdotuksia sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen kehittämiseksi. He kykenevät myös keräämään perheitä koskevaa hyvinvointitietoa, joiden pohjalta kunnassa voidaan tehdä toimenpiteitä. Tämän johdosta mahdollistuu myös systemaattinen vaikuttavuuden arviointi.

Asiakslähtöisyyden omaksuminen on tärkeää kaikessa varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Kasvatuskumppanuudessa olevat vanhemmat voisivat perustaa päiväkoteihin asiakasraateja, jotka voisivat arvioida ja kehittää toimintaa yhdessä ammattilaisten kanssa. Varhainen mukaantulo on sosiaalityön väline, johon voidaan liittää monenlaisia asiakkaan hyvinvoinnin edistämiseen tarvittavia elementtejä. Perheiden tukeminen on tehtävä tavoitteiden mukaisesti ja vaikuttavuutta on seurattava. Syvä kasvatuskumppanuus voi olla vanhempien ja kasvattajien yhteinen tavoite. Varhaiskasvatuksen tulee vaikuttaa sen puolesta, että rakenteellisia esteitä asiakkaiden osallisuudelle poistetaan.

Lähteet

1. [Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa A-L. Lämsä \(toim.\) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy, 49–67.](#)
2. [Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotikiinnitys mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Väitöskirja. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231. Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos, Helsinki. Hakupäivä 22.12.2016. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19878/onkovarh.pdf>](#)
3. [Suomen YK-liitto. 2016. Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. Hakupäivä 28.10.2016. <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>](#)
4. [Lappalainen, P. 2005. Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto: Minerva Kustannus Oy. Hakupäivä 22.12.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-5591-23-9>](#)
5. [Arnkil, T.E. & Seikkula, J. 2014. "Nehän kuunteli meitä". Dialogeja monissa suhteissa. Tampere: Juvenes Print, Suomen yliopistopaino Oy.](#)
6. [Valtioneuvosto. 2015. Ratkaisujen Suomi. Neuvottelutulos strategisesta hallitusohjelmasta. Hakupäivä 19.10.2016. \[http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Hallitusohjelma_27052015.pdf...\]\(http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Hallitusohjelma_27052015.pdf...\)](#)
7. [Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36. Hakupäivä 4.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1973/19730036>](#)
8. [Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Tarpeeksi hyvän vanhemman tarkistuslista. Hakupäivä 30.11.2016. \[http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemman_hyvinvointi...\]\(http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemman_hyvinvointi...\)](#)